

5. Рекомендація МОП про колективні договори 1951 р. *Конвенції, рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці*. 1919-1964. Т. II. Женева: Міжнародне бюро праці, 1999. С. 545.
6. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03.05.1996 № ETS № 163. *Офіційний вісник України*. 2006. № 40. Ст. 2660.
7. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. Х.: Фірма «Консум», 1998. 480 с.
8. Клименчук Н.М. Колективні угоди як акти соціального партнерства: автореф. дис. ... к.ю.н.: 12.00.05. К., 2011. 18 с.
9. Дмитриева И.К. О реформе трудового законодательства. Трудовое право. 1998. № 3. С. 58.
10. Волк Е.А. Коллективные договоры и соглашения как источники современного трудового права (теория и практика) / А.Е. Волк, К.С. Костевич, К.Л. Томашевский. Минск: Амалфея, 2012. 292 с.
11. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: навч. посіб. К.: Знання, 2005. 615 с.
12. Ласько І.М. Система джерел права соціального забезпечення України: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2015. 16 с.

Ключові слова: колективний договір, колективна угода, соціальне забезпечення, право соціального забезпечення, джерело.

Ключевые слова: коллективный договор, коллективное соглашение, социальное обеспечение, право социального обеспечения, источник.

Key words: collective agreement, social security, social security law, source.

КУБАТКО-ПИСАРЕНКО ЮЛІА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення*

СТРУКТУРА КОЛЕКТИВНОГО ТРУДОВОГО ПРАВА

У сучасній науці трудового права, у структурі системи трудового права виокремлюються такі елементи, як: Загальні положення, Індивідуальне трудове право і Колективне трудове право [1, с. 31]. Колективне трудове право як елемент системи трудового права України має свою структуру, під якою слід розуміти об'єктивно обумовлену внутрішню організацію колективного трудового права у прояві єдності, узгодженості та розподілу правових норм, що регулюють колективні трудові відносини по відповідних правових інститутах.

У науці трудового права існують й інші точки зору щодо структури колективного трудового права. Так, на думку В.М. Лебедева, колективне трудове право як система включає в себе такі інститути: 1. Джерела (форма) колективного трудового права. 2. Суб'єкти колективного трудового права. 3. Колективне трудове правовідношення. 4. Участь трудового колективу в управлінні організацією. 5. Правові форми самозахисту своїх інтересів і прав суб'єктами колективного трудового права [2, с. 25].

Запропонована В.М. Лебедевим структура колективного трудового права викликає заперечення, адже вчений при цьому вважає, що колективне трудове право є системою правових норм, що регулюють колективні трудові відносини [2, с. 23]. У зв'язку з цим колективне трудове право як структурна частина у системі трудового права складається з правових інститутів, норми яких мають регулювати певний вид колективних трудових відносин і не можуть регулювати самі себе, що випливає, зокрема, з назви першого запропонованого вченим правового інституту.

Виходячи з видів колективних трудових відносин, у структурі колективного трудового права видається доцільним виокремити такі правові інститути: участь працівників в управлінні підприємством, установою, організацією; колективні угоди і колективні договори; профспілки, їх об'єднання як представники працівників; організації роботодавців, їх об'єднання як представники роботодавців; вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).

Норми зазначених правових інститутів закріплені у міжнародних і європейських актах та актах національного законодавства. Серед міжнародно-правових актів слід назвати Конвенцію МОП № 87 про свободу асоціації та захист права на організацію 1948 р., Конвенцію МОП № 98 про застосування принципів права на організацію і ведення колективних переговорів 1949 р., Конвенцію МОП № 154 про сприяння колективних переговорам 1981 р., Рекомендацію МОП № 91 про колективні договори 1951 р., Рекомендацію МОП № 94 про консультації та співробітництво між роботодавцями і працівниками на рівні підприємства 1952 р., Рекомендацію МОП № 129 щодо зв'язків між адміністрацією і працівниками на підприємстві 1967 року, Рекомендацію МОП № 163 щодо сприяння колективним переговорам 1981 р. та ін.

Серед актів Ради Європи та Європейського Союзу слід виділити Європейську соціальну хартію (переглянуту) 1996 р. (ст. ст. 5, 6, 21, 22), Хартію основних прав трудящих 1989 р., Хартію основних прав ЄС 2000 р. та ін. Так, першою директивою ЄС щодо участі працівників в управлінні організацією була Директива 94/45/ЄС від 22 вересня 1994 року «Про заснування на підприємствах і групах підприємств, які діють у масштабі Співтовариства, європейського комітету підприємства або процедури в цілях інформування працівників і проведення з ними консультацій». Принципи Директиви 94/45/ЄС від 22 вересня 1994 року пізніше було використано й при розробці відповідних правил щодо «європейських» юридичних осіб.

Джерелами колективного трудового права є акти національного законодавства, а саме Конституція України (ст.ст. 36, 44 та ін.), Кодекс законів про працю України (глава 2 «Колективний договір», глава XVI «Професійні спілки. Участь працівників в управлінні підприємствами, установами, організаціями», глава XVI-A «Трудовий колектив»), закони України «Про колективні договори і угоди» від 01 липня 1993 року, «Про оплату праці» від 24 березня 1995 року, «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03 березня 1998 року, «Про професійні спілки, їх права і гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 року, «Про соціальний діалог в Україні» від 23 грудня 2010 року,

«Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» від 22 червня 2012 року, інші закони, низка підзаконних нормативно-правових актах, акти соціального діалогу, локальні нормативно-правові акти.

Потрібно відзначити, що у чинному КЗпП України не закріплені належним чином основні положення багатьох інститутів колективного трудового права. Так, у частині другій ст. 2 чинного КЗпП України серед основних трудових прав працівників закріплене право на участь в управлінні підприємством, установою, організацією. У КЗпП України міститься окрема глава XVI «Професійні спілки. Участь працівників в управлінні підприємствами, установами, організаціями», але здійсненню цього права присвячено тільки одну статтю 245 «Право працівників брати участь в управлінні підприємствами, установами, організаціями».

У главі 2 «Колективний договір» взагалі не містить норм про колективні угоди. Зазначених норм немає в усіх інших розділах Кодексу. Тільки фрагментарно в актах чинного законодавства України врегульовані колективні переговори з укладення колективних договорів і угод, що не відповідає міжнародним трудовим стандартам.

Суттєвою прогалиною чинного КЗпП України є відсутність у ньому норм про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Тільки одна норма, закріплена у частині другій ст. 14 Кодексу, стосується вирішення колективних трудових спорів, але і вона є бланкетною.

Не закріплені у КЗпП України право роботодавців на об'єднання та механізм його здійснення. Також не передбачений статус організації роботодавців, їх об'єднань як суб'єктів трудових відносин.

Зазначені прогалини не усунуто й у проєкті Трудового кодексу України, який готується до прийняття у другому читанні. Виходячи зі змісту наявних законопроектів, основна увага в них приділена регламентації індивідуальних трудових відносин. Так, у проєкті Трудового кодексу України № 2410 від 08.11.2019 [3] у Книзі шостій «Колективні трудові відносини» містяться тільки три статті, в яких закріплені норми бланкетного характеру.

Список використаної літератури:

1. Чанишева Г.І. Колективні відносини у сфері праці: теоретико-правовий аспект: Монографія. Одеса: Юридична література, 2001. 328 с.
2. Современное трудовое право (Опыт трудового правового компаративизма). Книга вторая / В.М. Лебедев, Е.Р. Воронкова, В.Г. Мельникова; под ред. заслуженного юриста РФ, чл.-корр. АН ВШ РФ, докт. юрид. наук, проф. В.М. Лебедева. М.: Статут, 2009. 192 с.
3. Проект Трудового кодексу України № 2410 від 08.11.2019. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67331

Ключові слова: трудове право, колективне трудове право, структура колективного трудового права.

Ключевые слова: трудовое право, коллективное трудовое право, структура коллективного трудового права.

Key words: labour law, collective labour law, structure of collective labour law.